

Titel: Projekterede skrifter

Citation: "Projekterede skrifter", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K27*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2011 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-p315-kom-shoot-id3a2c9ac9-d792-4da2-913c-2ae8d657f4ca.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K27

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

◀ **Begyndelsens Dialektik** : Titlen hentyder til den spekulative (hegelianske) logik. Hegel kræver i indledningen til *Wissenschaft der Logik*, at logikken skal begynde med 'den rene væren', der imidlertid er identisk med 'intet', jf. *Wissenschaft der Logik*, udg. af L. von Henning, bd. 1,1-2, Berlin 1833-34 [1812-16], ktl. 552-554; bd. 1,1 (*Hegel's Werke* (323,16) bd. 3), s. 59-74 (*Jub.* bd. 4, s. 69-84). Hegels danske elev, J.L. Heiberg, gjorde tanken om, at systemet måtte begynde med intet, til et slagord; jf. fx de første otte paragraffer af hans artikel »Det logiske System« i tidsskriftet *Perseus, Journal for den speculative Idee*, udg. af J.L. Heiberg, nr. 1, juni 1837, og nr. 2, aug. 1838, ktl. 569; nr. 2, aug. 1838, s. 1-45, og *Grundtræk til Philosophiens Philosophie, eller den speculative Logik*, Kbh. 1832, s. 11: »§ 26. Abstraherer man fra enhver Bestemmelse i Alt – hvilket er nødvendigt, for at komme udenfor alle Forudsætninger, og heri bestaaer det at komme til Begyndelsen, som er det Abstract-Umiddelbare – saa bliver der kun Eet tilovers, hvorfra ikke videre kan abstraheres, fordi det selv er uden Forudsætning, og følgelig det Abstract-Umiddelbare eller Begyndelsen; og dette Ene er Væren i Almindelighed, eller den abstracte eller absolute Væren, den yderste Abstraction af Alt. / § 27. Abstraherede man endnu fra dette, saa tog man den yderste (sidste) Abstraction bort, og følgelig blev Intet tilovers. Men da der ikke kan abstraheres derfra (§ 26), saa er den yderste Abstraction allerede foretaget dermed, og Væren er saaledes det Samme som Intet«. – SK henviser allerede i *Af en endnu Levendes Papirer* (1838) til »Hegels store Forsøg paa at begynde med Intet«, SKS 1, 17,15, og i *Enten – Eller* (1843) skriver han, »at det ingenlunde er Philosophien saa vanskeligt at begynde. Langtfra; den begynder jo med Intet, og kan altsaa altid begynde«, SKS 2, 48,27. Se også optegnelsen JJ:262 (1844), i SKS 18, 223f.

I trykt udgave: Bind 27 side 323 linje 1

◀ **Socrates** : gr. filosof (o. 470-399 f.Kr.). Han udviklede sin filosofi i dialog med sine samtidige og har intet skriftligt efterladt, men hans karakter og lære er blevet skildret af tre samtidige forfattere, nemlig Aristofanes i komedien *Skyerne*, Xenofon i de fire 'sokratiske' skrifter, herunder mindeskriftet om Sokrates *Memorabilia*, og Platon i dialogerne.

I trykt udgave: Bind 27 side 323 linje 3

◀ **Hegel** : Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831), ty. filosof, 1801-05 privatdocent (ekstraordinær prof.) i Jena, 1816-18 prof. i Heidelberg og fra 1818 til sin død prof. i Berlin.

I trykt udgave: Bind 27 side 323 linje 4

◀ **Kjølingen** : den behageligt kølige luft.

I trykt udgave: Bind 27 side 323 linje 5

◀ **Trendlenburgs logische Untersuchungen: 2 Deel p. 198** : sigter til kapitlet »Die Formen des Urtheils« i den ty. filosof Friedrich Adolph Trendelenburgs (1802-72) hegelkritiske værk *Logische Untersuchungen* bd. 1-2, Berlin 1840, ktl. 843. I 2. del, s. 198f. læser man bl.a.: »Wir fragen weiter nach der immanenten Nothwendigkeit, die die Entwicklung in Anspruch nimmt. Indem die Dialektik die Formen verknüpft, schürzt sie im Wesentlichen folgende Knoten. / Sie geht vom Unmittelbaren aus und befreiet sich durch die Vermittelung zum selbstbestimmten Ganzen; sie beginnt daher mit dem Urtheil der zufälligen sinnlichen Qualität und vollendet sich in dem apodiktischen Urtheil, das, auf das Ganze des Begriffs gerichtet, ein nothwendiges Band des Subjects und des Praedicats darstellt. Dieser Gang vom Unmittelbaren und Zufälligen zum selbstbestimmten und nothwendigen Ganzen, vom Aeußerlichen zur eigenen Freiheit ist der allgemeine Verlauf der Dialektik, wenn sich auf einem bestimmten Gebiet der Begriff einer Sache entwickelt. / Das Unmittelbare – ein durch und durch logisches Wort – verbirgt die Anschauung, die die Logik des reinen Gedankens noch nicht kennen kann, und giebt da den logischen Schein her, wo in der That die Wahrnehmung gemeint ist. Das Unmittelbare hat seinen logischen Gehalt nur in der Verneinung der logischen Vermittelung. Wenn man aber bei dieser Bestimmung der Dialektik auf den behahenden Begriff dringt, so taucht alsbald aus dem Hintergrund einer vorausgesetzten Gedankenmasse eine Vorstellung hervor, die sonst der Logik des reinen Denkens fremd sein muß. Es ist dies nicht eine der Dialektik aufgebürdete Folgerung, sondern tritt in stillschweigend eingelegten Erklärungen deutlich hervor. So heißt es ausdrücklich [Hegel *Encyklopaedie*, § 172]: 'Das Unmittelbare Urtheil ist das Urtheil des Daseins; das Subject in einer Allgemeinheit als seinem Praedicate gesetzt, welches eine unmittelbare (*somit sinnliche*) Qualität ist.' Woher denn das Sinnliche in einer logischen Entwicklung, die voraussetzungslos nur in dem vom Sinnlichen befreieten Gedanken sich zu bewegen versprochen hat? In dem vorgeschobenen Begriff des Unmittelbaren liegt hier, wie an so vielen Stellen, die Täuschung der reinen voraussetzungslosen Dialektik. Wer ihn ruhig auflöst, wird finden, daß es nur ein verneinender Begriff ist ('nicht mittelbar'). Ein solcher hat aber nur Halt, inwiefern er sich mit einer fremden, aber festen Masse zu verschmelzen weiß«.

I trykt udgave: Bind 27 side 323 linje 6

◀ **fra slet ingen** : 323,1.

I trykt udgave: Bind 27 side 323 linje 14

◀ **har skrevet 21 Bind** : Der sigtes til *Georg Wilhelm Friedrich Hegel's Werke. Vollständige Ausgabe* bd. 1-18 [= 21 delbind], Berlin 1832-45 (forkortet *Hegel's Werke*). Udgiverens forord til sidste bind er dateret 12. april 1845.

I trykt udgave: Bind 27 side 323 linje 16

◀ **en Hekatombe** : af gr., egl. en ofring til guderne af 100 stk. kvæg; stort offer.

I trykt udgave: Bind 27 side 323 linje 17

◀ **den inverse Gang** : dvs. det forhold, at den dialektiske udvikling ender i et resultat, der allerede er forudsat ved begyndelsen. Hegel skriver selv i 1. bog af *Wissenschaft der Logik*: »Man muß zugeben, daß es eine wesentliche Betrachtung ist, – die sich innerhalb der Logik selbst näher ergeben wird, – daß das Vorwärtsgehen ein Rückgang in den Grund, zu dem Ursprünglichen und Wahrhaften ist, von dem das, womit der Anfang gemacht wurde, abhängt, und in der That hervorgebracht wird«, *Hegel's Werke* bd. 3, s. 64 (Jub. bd. 4, s. 74). F.C. Sibbern klandrer på dette punkt Hegel: »Den hele inverse Gang, som Hegel gaaer, idet han ikke gaaer ud fra det Oprindeliges, det egentlige Alconstitutives Idee, men i sin hele Philosophie gaaer nedenfra opad, for at naae hen dertil, og ender, hvor det Stade er naaet, fra hvilket ifølge hans egen hele Lære Alt først skulde kunne vise sig i sin Sandhed, fører med sig, at der hos ham heelt igjennem fattes den egentlige Basis for en sand Deduction, som for den sande Opklaring«, *Bemærkninger og Undersøgelser, fornemmelig betreffende Hegels Philosophie, betragtet i Forhold til vor Tid*, Kbh. 1838, ktl. 778, s. 38 (jf. også s. 19, s. 39-41, s. 132 og s. 148).

I trykt udgave: Bind 27 side 323 linje 20

◀ **mærkelige** : bemærkelsesværdige.

I trykt udgave: Bind 27 side 323 linje 24

◀ **bedaaere** : betage, forblænde.

I trykt udgave: Bind 27 side 323 linje 25

◀ **ikke tillod Polos at tale mere end 5 Minuter af Gangen** : sigter til Platons dialog *Gorgias* (461d f.), hvor Sokrates indrømmer den unge Polos, at han vil tilbagekalde enhver udtalelse, som denne kan finde ubegrundet, »naar Du kun vil love mig een Ting. / Polos. / Hvad mener Du? / Sokrates. / At Du vil forskaane os for de lange Taler, som Du allerede forhen forsøgte at gjøre Brug af. / Polos. / Hvorledes? Det skulde ikke være mig tilladt at tale saameget, jeg vil. / Sokrates. / Det vilde rigtignok være haardt, min kjære Ven, om Du skulde være kommen til Athen, hvor der i hele Hellas hersker den største Talefrihed, og Du ene ikke skulde have Ret til at betjene Dig af den. Men sæt Dig ogsaa i mit Sted (...)«, *Udvalgte Dialoger af Platon*, overs. af C.J. Heise, bd. 1-8, Kbh. 1830-59 (bd. 1-3, 1830-38, ktl. 1164-66); bd. 3, 1838, s. 38 (*Platons Skrifter* bd. 2, s. 135). Sml. *Om Begrebet Ironi* (1841), i *SKS* 1, 98, note 1.

I trykt udgave: Bind 27 side 323 linje 26

◀ **for Børn, Voxne, men især for barnlige Sjæle** : spiller på en gængs undertitel som fx i *Poetisk Læsebog for Børn og barnlige Sjæle, til Brug saavel i Huset som i Skolen*, samlet, udgivet og forlagt af A.S. [Povl Frederik Barfod], Kbh. 1836.

I trykt udgave: Bind 27 side 324 linje 2

◀ **ærbødigt** : med samme udtryk underskriver Hilarius Bogbinder sit forord i *Stadier paa Livets Vei* (324,6).

I trykt udgave: Bind 27 side 324 linje 3

◀ **Hilarius Bogbinder** : Navnet er dannet af det lat. adjektiv 'hilaris', som betyder munter, lystig, fornøjet. Han optræder som udgiver af *Stadier paa Livets Vei* (1845), hvortil han skrev et forord, jf. *SKS* 6, 11-14.

I trykt udgave: Bind 27 side 324 linje 6

◀ **Een Gang er ingen Gang** : talemåde, som findes optegnet som nr. 451 i N.F.S. Grundtvig *Danske Ordsprog og Mundheld*, Kbh. 1845, ktl. 1549, s. 17; sml. nr. 1665 i E. Mau *Dansk Ordsprogs-Skat* bd. 1-2, Kbh. 1879; bd. 1, s. 167, hvor forklaringen gives: »siges til Undskyldning for mindre Forseelser, som man ikke gjør Vane af«.

I trykt udgave: Bind 27 side 324 linje 8

◀ **Ham der faldt ned fra Masten ... det er ingen Ting** : Kilden er ikke identificeret. Sml. *Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift* (1846), hvor anekdoten findes i denne variant: »Man fortæller om en Matros, der

faldt ned fra Toppen af Masten uden at komme til Skade, at han reiste sig op og sagde: gjør mig det efter; men selv har han formodentligen ogsaa afholdt sig fra at ville gjøre det om«, SKS 7, 259.

I trykt udgave: Bind 27 side 324 linje 9

◀ **Jægeren** : Til en planlagt bog kaldet »Skrift-Prøver« (1844-45) findes en udførligere udarbejdelse af »Jægeren, en moralsk Fortælling« (*Pap.* VI B 202). Der er tale om en satire over J.L. Heiberg, der som jæger nok kan sigte og skyde, men intet ramme, jf. *Pap.* VI B 207 med overskriften: »Fibelbræt«, hvor fortællingen lyder: »Billedet er saa stort, derfor tager vi to Bogstaver, man kan ikke udstyre saaledes til hvert Bogstav. / J.H. / Jægeren sigter og skyder. / *Hertil en Tegning* / Et Vinterlandskab, en stjerneklar Vinteraften. / Her seer I nu Børnlille en Jæger, det er Manden, han er en Jæger, og om ham lyder Verset: Jægeren sigter og skyder; indprænter Eder dette Vers: altsaa Jægeren sigter og skyder. / Om han træffer sees ikke her. / Dyr mangler det dog ikke paa; thi en ung Hind staaer og æder Straaet ud af hans lodne Støvler, og en gammel Hjort stikker fortrolig Hovedet og Hornene frem og lugter til Fængkrudtet, hvad det kan være, ja den ordl. generer ham i Skuddet. / Han skyder. Børnlille I veed nok, at man bør omgaaes forsigtig med Gevær, og derfor brugte han ogsaa al mulig Forsigtighed, det seer I paa hans Sigte. Der skete derfor hell. ingen Ulykke, uden at en gl. svækket og noget fortunlet Krage, der var falden i Søvn i et Træ bag ved ham – faldt ned og troede sig død. Da andre Krager ilede til og forklarede den Umuligheden deraf, svarede Kragen at den i ethvert Fald følte sig truffen og saaledes var den dog falden om ikke for saa dog ved hans Skud dvs. ved det at hans Skud gik af. / Stykket kan ogsaa forklares anderledes: at Jægeren dog ikke er saa gal, men at han ikke skyder efter Dyrene – men efter Stjernerne [Tilføjelse: og Hunden gjør af Stjernerne]. I saa Fald er det jo ganske rigtigt at han sigter efter dem, og det er hell. ikke usandsynligt at han træffer dem. [Tilføjelse: det naaer han nok. Naar man staaer paa Valdbyybakke skal ifølge den astronomiske Professor Heibergs Calender Afstanden være 26 Billioner-2 Mill..... Mile og 55 Alen og 3 Qvarter.] / Dog tilbage til Kragen. Alle Kragerne loe, da beraabte den fortunlede Krage sig paa, at det gik ligesaa blandt Msk. Der var engang en Mand, der spyttede ud af Vinduet, uden at træffe Nogen ell. incommodere en Eneste. Men et stakkels eenfoldigt Msk., der fik at høre om hiin Mand at han havde spyttet ud af Vinduet, gik saa længe og creperede sig derover, at det tilsidst blev ham tydeligt, at det var efter ham, han havde spyttet, uagtet den Eenfoldige end ikke havde været i Byen paa den Tid. / Der var en anden Mand, gjort til Gjenstand for et uværdigt Angreb opløftede han sig snart derover, med ædel Selvfølelse følte han sin Existents betydningsfuldere end nogensinde. Han sammenkaldte sine Nærmeste og i mangen en bevæget Aftentime styrkede de hinanden i denne Høimodighed. Og see! han havde ikke brugt den fornødne Forsigtighed, det var ikke ham, men en anden Mand, der var Angrebets Gjenstand. / Moralen. / Naar der gaer et Skud af, saa følger deraf ikke strax at Nogen er skudt, og Den, som falder ved Skuddet er en Daare.«

I trykt udgave: Bind 27 side 324 linje 16

◀ **Sladder-Maren** : sladderkælling.

I trykt udgave: Bind 27 side 324 linje 17

◀ **ad N° 2** : til nr. 2: »Eventyret om Drillepinden«; sml. journaloptegnelsen JJ:356 (1845), i SKS 18, 257.

I trykt udgave: Bind 27 side 324 linje 18

◀ **logiske Problemer af Johannes Climacus** : SKs pseudonym Johannes Climacus havde angiveligt skrevet *Philosophiske Smuler*, der udkom med SK som udgiver den 13. juni 1844. En disposition til det nye skrift, »Logiske Problemer«, blev udarbejdet (jf. *Pap.* VI B 13; sml. 89), men snart efter indgik stoffet i *Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift* (1846), der ogsaa udkom med Johannes Climacus som forfatter og SK som udgiver.

I trykt udgave: Bind 27 side 325 linje 1

◀ **Noget om den gudelige Talekunst** : se Papir 319-326; sml. journaloptegnelse JJ:305 (1845), i SKS 18, 236, samt kladdematerialet i *Pap.* VI B 128-137.

I trykt udgave: Bind 27 side 325 linje 4

◀ **Johannes de silentio** : den pseudonyme forfatter af *Frygt og Bæven* (1843).

I trykt udgave: Bind 27 side 325 linje 7

◀ **en Lidelseshistorie. psykologisk Experiment** : anvendt som undertitel i »'Skyldig?' – 'Ikke-Skyldig?' En Lidelseshistorie. Psychologisk Experiment« af Frater Taciturnus i *Stadier paa Livets Vei* (i SKS 6, 173-454), som udkom den 30. april 1845. Manuskriptet, som SK i marts indleverede til Bianco Lunos Bogtrykkeri, var færdigtrykt den 17. april 1845. Sml. journaloptegnelse JJ:317 (1845), i SKS 18, 239.

I trykt udgave: Bind 27 side 325 linje 9

◀ **Skriftprøver. Svendestykke. af A.W. A. H. Rosenblad Forfatter-Lærling** : Ideen hertil findes udkastet i journaloptegnelsen JJ:289 (1845), i SKS 18, 231f., mens kladdematerialet findes i *Pap.* VI B 194-235. Kladden har titlen: »Skrift-Prøver / Svendestykke / af / Willibald, Alexander, Alexius [med blyant: Theodor] Holger / Rosenpind ell. Rosenblad / vordende Forfatter. / Forfatter-Lærling« (*Pap.* VI B 194).

I trykt udgave: Bind 27 side 325 linje 11

◀ **de filosofiske Smuler** : 325,1.

I trykt udgave: Bind 27 side 325m linje 1

◀ **Aristoteles Rhetorik 2^d B. cap. 23. (i den lille Oversættelse p. 197.) ... at blive Folketaler** : se Aristoteles' *Retorik* (1399 a), som SK læste i *Schriften zur Rhetorik und Poetik* bd. 1-2 (i *Aristoteles Werke*, overs. af K.L. Roth, bd. 1-2 med fortsat paginering i *Griechische Prosaiker in neuen Übersetzungen*, udg. af Tafel, Osiander og Schwab, bd. 132-133), Stuttgart 1833, ktl. 1092. Heri findes i 2. bog, kap. 23 følgende eksempel på den topos at tilråde eller fraråde angående to modsatte ting: »eine Priesterin verbot ihrem Sohne, Volksredner zu werden; denn sprichst du, wie es recht ist, so werden die Menschen dich hassen; und sprichst du unrecht, die Götter. Nein du mußst Volksredner werden; denn wenn du sprichst, wie es recht ist, so werden die Götter dich lieben, und sprichst du unrecht, die Menschen«, bd. 1, s. 197. Aristoteles bemærker til eksemplet, at en sådan aflevering af et dilemma tilbage til modparten foreligger, når to hinanden modsatte ting hver især medfører både noget godt og noget dårligt, og modsætningerne parvis byttes om. – **Aristoteles**: Aristoteles fra Stageira (384-322 f.Kr), gr. filosof, logiker og naturforsker, elev af Platon; grundlagde 335 f.Kr. den peripatetiske skole i Lykeion.

I trykt udgave: Bind 27 side 325m linje 3